

Київська обласна федерація спортивного туризму

Звіт

про гірську туристичну подорож четвертої к. с. по
Центральному Кавказу пройдено з 23 липня по 11 серпня
2006 року

Маршрутна книжка № 56-06
Керівник групи: Гозак Дмитро Чеславович

Маршрутно-кваліфікаційна комісія Київської обласної федерації спортивного туризму розглянула звіт і вирішила, що подорож може бути зарахована всім учасникам і керівнику. Маршрут має четверту категорію складності.

Київ 2006

Художні нариси про відпочинок у горах Кавказу

(по результатам проходження походу 4 к. с.)

Шановний друже!

До тебе потрапив дивний літопис. Ідея про напис такого “чтива” народилась під час не менш дивного відпочинку. Тож і читати його слід не зовсім звично.

Якщо є потреба отримати корисну інформацію, то зауваж:

— подорож проходила в долинах рік Адилсу, Адирсу, Гарааузсу та Череку-Безенгійському. Вся корисна і позбавлена художнього стилю інформація відображено чорним;

— іншим кольорами позначені всілякі приємні дурниці, художні відступи, особисті враження, їх можеш минати. Таке кошунство лиш позбавить тебе чарівної атмосфери присутності у цій дивній прогулянці ☺

Приємного відпочинку!

Зміст

Довідкові відомості:-----	4
Список спорядження-----	5
Наша аптечка-----	5
Підготовка до походу-----	5
Технічний опис-----	6
23.07.06 неділя. Кисловодськ — пер. Бересун (н/к, 2470 м)-----	6
24.07.06 понеділок. пер. Киртик-Ауш (3242, н/к) — а/л Джантуган-----	7
25.07.06 вівторок. а/л Джантуган — Зелений готель-----	7
26.07.06 середа. Перевал Джантуган східний (3480, 2Б)-----	10
27.07.06 четвер. Перевал Оптимальний (3783, 2Б) — вершина Гумачі (3805, 1Б) — перевал Україна (3660, 2Б) — перевал Джантуган східний (3480, 2Б)-----	12
28.07.06 п'ятниця. Ще раз перевал Оптимальний (3783,2Б)-----	15
29.07.06 субота. Альп. табір Уллу-Тау-----	16
30.07.06 неділя. Уллу-Тау — Местійська хатина-----	18
31.07.06 понеділок. перевали Грановського (3950, 2А) — Башильауз західний (3460, 2А)-----	19
01.08.06 вівторок. перевали Башильауз східний(3500, 2А) — Кара-Кая(3480, 2Б)	23
02.08.06 середа. Підхід до пер. Бадорку (3490, 2Б)-----	27
03.08.06 четвер. Перевал Бадорку півн. (3993, 2Б) — Чат (3862, 3А)-----	30
04.08.06 п'ятниця. Тур. база Чегем-----	33
05.08.06 субота. День відпочинку-----	34
06.08.06 неділя. Підхід до перевалу Кітлод (3700, 2Б)-----	35
07.08.06 понеділок. Штурм пер. Кітлод (3700, 2Б)-----	35
08.08.06 вівторок. перевали Кітлод (3700, 2Б) — Семи (3850, 2А)-----	37
09.08.06 середа. перевали Верхній Цаннер (3990, 2А) і Кель (3600, 1А)-----	40
10.08.06 четвер. Альп/табір Безенгі-пос.Безенгі-----	42
11.08.06 п'ятниця. Кисловодськ-----	42
12.08.06 субота-----	42
Выводы и рекомендации (на русском, будет точнее)-----	43

Довідкові відомості:

Вид туризму — гірський
Район походу — Центральний Кавказ
Категорія складності — IV к. с.
Кількість учасників — 11 чол.
Термін проведення — 23.07 — 11.08 2006 року
Тривалість походу — 19 днів (з них днівки — 3 дня)
Довжина маршруту — 155 км
Максимально набрана висота — 3950 м

Низка активної частини маршруту:

Кисловодськ — р. Малка — пер. Бересун (2470, н/к) — пер. Киртик-Ауш (3242, н/к) — пер. Джантуган східний (3480, 2Б) + пер. Оптимальний (3783, 2Б) + в. Гумачі (3805, 1Б) + пер. Україна (3660, 2Б) + пер. Оптимальний (3783, 2Б) — пер. Грановського (3950, 2А) — пер. Башильауз західний (3460, 2А) — пер. Кара-Кая (3480, 2Б) — пер. Бадорку півн. (3993, 2Б) — пер. Чат (3862, 3А, рад) — пер. Кітлод (3700, 2Б) — пер. Семи (3850, 2А) — пер. Верхній Цаннер (3990, 2А) — пер. Кель (3600, 1А) — а/л «Безенгі» — пос. Безенгі.

Примітки:

У звіті, де це спеціально не зазначено, напрямки наліво та направо слід розуміти в орографічному значенні.

Розрахунок довжини маршруту проводився по карті 1:100000 з коефіцієнтом 1,2.

Під'їзд до місця проведення походу:

Київ-Кисловодськ: поїзд № 25 (Київ-Кисловодськ).

Від'їзд:

Безенгі — Нальчик: автобус;
Нальчик-Кисловодськ: маршрутне таксі;
Кисловодськ-Київ: поїзд № 26 (Кисловодськ-Київ)

Учасник Бондар В. М. завершив похід після перевалу Бадорку. З врахуванням вищезгаданого, група пройшла похід повністю.

Групою пройдено 14 перевалів та 1 вершина:

н/к — 2
1А — 1
1Б — 0
2А — 4
2Б — 5
3А — 1(рад)

Із них пер. Джантуган східний (3480, 2Б) + пер. Оптимальний (3783, 2Б) + в. Гумачі (3805, 1Б) + пер. Україна (3660, 2Б) + пер. Оптимальний (3783, 2Б) в зв'язці.

Список учасників (відпочиваючих):

№	Прізвище	р. н.	Досвід	Обов'язки
1	Гозак Дмитро Чеславович	1962	5-у, 5-к	керівник
2	Бондар Валерій Миколайович	1972	3-у	дегустатор смакоти
3	Вуйко Наталія Володимирівна	1981	4-у	вродлива заводила
4	Гозак Олександр Чеславович	1949	6-у, 6-к	зам. керівника
5	Калішин Євген Юрійович	1977	2-у	головний помічник по всім питанням
6	Микитенко Дмитро Миколайович	1981	3-у	фотограф
7	Павленко Віктор Миколайович	1970	3-у	фотограф, скелелаз
8	Павленко Жанна Віталіївна	1970	3-у	зав/хоз, медик, вродлива жінка фотографа-скелелаз
9	Пащенко Тетяна Олександрівна	1983	3-у	вродлива жінка
10	Сгадов Юрій Вікторович	1971	3-у	ремонтник
11	Цикало Олег Володимирович	1966	5-у	полковий капелан

Список спорядження

Стандарт, з перевалу Грановського додалось ще декілька льодобурів та крючків, з перевалу Бадорку + ще льодові пробки, з перевалу Кітлод + додаткова мотузка.

Наша аптечка

Стандарт, добавлені сильні знеболювальні для використання в екстрених ситуаціях. Обійшлося, все привезли назад. Ура!

Підготовка до походу

Більша частина групи вже ходила разом, тому основу склали індивідуальні тренування. Однак, було організовано кілька спільних виїздів. Там відпрацьовували вміння впевненого проходження перил, швидкі поліспасти, відшліфовувалась згуртованість та взаєморозуміння.

Люди равнины спросили меня,
Зачем хожу в горы, и что там нашла,
Ведь там неприютность холодных вершин,
Безумство ветров, грозность льдистых пустынь.

Но магия утра коснётся хребтов.
На бархате синем узор облаков,
То видятся астры, а то – острова,
То чудная рыба по небу плыла.

Застывший в паденье поток с ледника,
Не доберётся до вод озера.
Оно подо льдом уже спит до весны,
И видит волшебные горные сны.

Там кажется сказкой реальность вокруг.
Звенит тишина, и только вот вдруг,
То снег зашуршит, то порыв ветерка,
Потрогав былинку дыханьем слегка.

Как мне передать неба цвет над горой?
Он – синий безумно, совсем неземной.
И призрачность света, мерцанье снегов,
Чтобы их описать не находится слов.

Как выразить мне состоянье души,
Когда во всём мире лишь горы и ты,
Когда на вершине вдыхаешь простор,
И чувствуешь сердцем энергию гор.

23.07.06 неділя. Кисловодськ — пер. Бересун (н/к, 2470 м)

Ну-с, розпочнемо.

Перші кілька днів нам світить топати по Малці, поступово звикаючи до гір. Виступаємо дружніми рядами з Кисловодська по серйозній ґрунтовці в сторону курорту Джилису (2350 м). Тут, у місці народження з маленьких струмочків (витоків) грайливої Малки, на правому березі межигір'я є джерела теплих (22°C) мінеральних вод. Поряд ріка Кизилсу показує всю свою величність та красу. Це диво названо водоспадом Султан. В 200 м нижче нього в р. Кизилсу впадає права притока — р. Карабулак. Його ущелина названа "Долиною замків" за мальовничий пейзаж, створений дивними скельними уламками. Нижче розлігся курорт, де є представники місцевої влади та зв'язок з м. Тирнауз.

По ґрунтовій дорозі ідемо вниз по течії Кизилсу. У коша ріка заманює в скельний каньйон, що розриває сходи лавового потоку перед водоспадом Султан. Дорога минає каньйон зверху і круто спускається до джерел нарзану. Переходимо по містку на правий беріг та забираємо на схід в сторону пер. Бересун повз нарзанних ванн, пікету національного парку та хатин відпочиваючих.

Перевал Бересун (н/к, 2470 м) розташований в північній частині хребта Каракая, поєднує виток Малки — Каракаясу — та долину її притоку Шаукам. Добре відомий місцевим жителям.

За "Долиною замків" підходимо до розвилки доріг, і обрав праву, рухаємось вздовж ферми до моста через р. Каракаясу (30 хв від джерел нарзану). До перевалу піднімаємось по дорозі, довгі серпантини зрізаємо по стежках. Під час руху вгору відкривається широка панорама лавових потоків та снігових полів Ельбрусу, передгір'я та долини р. Малки. Підйом на перевал від джерел займає близько 1,5 год. З перевалу видні долини рік Ісламчат та Шаукам. Нам дорога лежить в Ісламчат, до перевалу Киртик-Ауш (н/к, 3242 м).

Дорога до перевалу Киртик-Ауш пролягає у другій ущелині, вище за течією Ісламчату. Йдемо далі. Біля кошів є нарзан. Там же переходимо містком на правий беріг. Проходимо майже до злиття витоків Ісламчату та стаємо на відпочинок. Місцева живність в своєму раціоні досить відрізняється від баченого нами до сих пір. Основу раціону складають дрова різної степені просушки. Тож наша поява насторожила мешканців, і викликала досить цікаве явище — абсолютну відсутність дров ☺ Все це жарти, але ж дров немає в принципі.

24.07.06 понеділок. пер. Киртик-Ауш (3242, н/к) — а/л Джантуган

Стежка в'ється спочатку по правому березі притоку Ісламчату біля підніжжя досить крутого схилу. Далі виводить на морену і до самого перевалу йде по морені. Маркірована туриками. Видно перевал Ісламчат.

На перевал піднялись о 13 год. Є дві меморіальні дошки. На перевалі є вода і місця для наметів. Спуск проходить по гарно протоптаній стежині, доволі пологий. Практично весь спуск збігли на одному диханні до коша. Стежка в'ється по лівому березі Киртика.

В середній частині долини Киртика є розвалини середньовічних споруджень та печери, в яких було знайдено сліди перебування первісних людей, прочищені поливні ділянки, а стежинки викладені кам'яними плитами. До В. Баксану ще 3 год. Тут ловимо авто і їдемо до злиття Баксану з Адил-Су. Вмовляємо водія і він підвозить до а/л Джантуган.

Мали підніматись вище і стати в лісі, та вчасно одумались. Попереду все закривали темні низькі хмарки.

А в таборі сторгувались за дві бочки (пропонують 700 карб. за бочку, можна і дешевше). Є гарячий душ. У кого ж будуть заперечення проти теплого, м'якого та сухого ліжка? Ночуємо тут. Ввечері були спроби похворіти, але досвідчений лікар, завгосп за сумісництвом, впевнено і ефективно припинила цей саботаж. На ніч зробили замовлення на погоду. Прийнято! ☺

25.07.06 вівторок. а/л Джантуган — Зелений готель

а/л Джантуган 2100 м. над рівнем моря.

Ніч пройшла спокійно. Якщо не брати до уваги якийсь звук, що пролунав у нас в бочці, за словами далеко не всіх сусідів (не всі спали цієї ночі?), все було чудово: м'яко, тепло, тихо і спокійно. Як похід розпочнеш (не беручи до уваги попередні дві ночі)... Тож з ночівлями мало бути все добре і надалі ☺. (не знаю, як у інших, а для нашого намету це пророцтво справдилось на всі 200%)

М-да, збирати рюкзак не зовсім звично, та й не влазить усе. Цікаво, скільки ж він важить? От і все, прощай, цивілізація!

Нарешті вихід. 8:50. Перші кроки, перші метри... А в крові бурлить передчуття, кипить енергія, тоненькими голочками виходить в тіло. УРА! Серйозний похід розпочато. Рухаємось по правому березі Адилсу по дорозі через сосновий ліс. Через 20 хв. виходимо до прикордонників: милі посмішки, ввічливі слова, не тривалий перепис документів:— Щастливо! Удачі! До свідання!

А нам далі. Вліво та вгору від застави веде добре протоптана стежина через березовий гай. Хмарно, але тепло. Справа видно вершину Джантуган (3991 м). Цікаво, чому вершини мають сильну гравітаційну силу, а перевали ні? Через 20 хв. ходу від прикордонників переходимо місток, а потім ще один на лівий берег. Хоча, сказати по правді, ці конструкції поєднує зі справжніми мостами лиш функціональне призначення в самому прямому значенні цього слова, без домішки техніки безпеки, ергономічності та краси ... ☺. Відразу за другим мостом стежка веде вгору.

Рухаємось по 20 хв. Через 4 переходи, або приблизно 1 год. 20 хв., піднімаємось до Зеленого готелю — наступного місця нашої ночівлі.

Зелений готель („Зеленая гостинница”) являє собою досить широку рівну поляну під скелястим півостровом (який відділяє льодовик Джанкуат від Башкари). З нього б'є джерело. Водичка холодна та смачна. Розчищено багато місць під намети. Поодаль стоїть зовсім занедбана халупа (старий притулок «Зелений готель»). А в метрах 200 від поляни — 2 будиночка гляціологів московського університету. Від поляни ведуть стежки по обидва боки півострова: наліво — до перевалів Джантуган східний та західний, Гумачі; направо — до Башкари. Неподалік від готелю знаходяться 2 льодових озера. Крижини там не плавали, але водичку теплою я б не назвала. Деякі учасники групи купались, зрозуміло — моржі. Стежка до озер в'ється наверх невисокого схилу (старий моренний вал). Піднімаєшся та завмираєш: по інший бік внизу велично спочиває сіро-блакитна гладь. Проходить хвилинка, і ти помічаєш, що зовсім поряд є ще одне, зовсім малесеньке озерце. Зліва, мов хижак, причаївся льодовик Башкара. Але до земного неба йому не дістати: надійно захищає морена таку красу від цього загарбника.

Для Зеленого готелю постійними жителями є майже ручні тури, а групи приходять та йдуть далі. От і тепер наша група прийшла, а група росіян збирала свій табір. Вибрали місце для обіду. Приглянули місце для наметів. Пообідали, водночас познайомились з росіянами, що вельми щиро поділились своїми запасами каші, консерв та тушонки. Ви ніколи не їли тушонку з пакетиків? Ні? А дарма. Дуже смачно. Такі свідомі туристи, я маю на увазі росіян, лишні консерви, у тому числі і тушонку, відкривали і викидали, щоб забрати з собою лиш пусті консервні банки — все ж легше нести. А тут ми підійшли, от і вирішили перекласти їжу з банок в пакети для нас. Віддати з банками не змогли ☺. Цікаво, а що вони зробили з лишнім спорядженням?

Познайомились з іншими сусідами. Тут і Зелена партія, і Чернівці — це були лиш перші ознаки окупації українцями Кавказу. За їх словами, ми дарма сюди приплентались, тому як в цій місцевості майже тиждень щодня моросить дощик. А як ранок видається сонячним, то з обіду слід чекати зливи. Що ж, візьмемо до уваги застереження. Поставили табір.

О 13:30 вийшли в радіалку в сторону пер. Джантуган західний. В повній бойовій готовності (потрібно ж звикати до другої „шкіри” — системи з вусами, прусіками, залізом, до продовження руки — льодоруба, до кішок і бахіл на ногах, каски на голові), з собою бухти мотузок, водичка, фотоапарати. Для комплекту — накрапає дощик.

пер. Джантуган зах. з лівобережної морени

Отже, рухаємось вліво від скелястої півострова-стіни по стежці. Незабаром стежка роздвоюється: наліво повернеш — по відкритому льодовику Джанкуат будеш іти, направо повернеш — по лівосторонній морені вверх підніматимешся.

Рух продовжуємо по морені, стежина маркірована туриками. Виходимо на сніг, кут нахилу — не більше 30 градусів, обходимо льодоспад справа по ходу і забираємо вище по снігу направо. Рубаємо в сніговій каші сходи. Після 15-ої починає розвиднюватись. Незрівнянний і величний Джантуган відкривається у всій своїй красі. Все вище і вище, не поспішаючи, адже у нас акліматизація. Бачили дві групи, що рухались по центру льодовика в його крутій частині, а потім повертали ліворуч до морени.

2975 м — чудовий вид, ще кращий настрій — пора на спуск. **В таборі на нас чекає гарячий чай, хіба ж можна дозволити йому охолонуть?** Для оцінки варіантів завтрашнього підйому вирішили спускатись не по морені, а по льодовику Джанкуат. По снігу вийшли на льодовик і далі по ньому ішли майже до табору. Стежка маркірована до самого Зеленого готелю. На льодовик виходить в тій частині, де він оголений підкрався до поляни і заманює туристів у свої тенета.

Під час спуску було організовано міні тренування по зарубуванню при зриві. Гострі відчуття нагадують: гори — не іграшка, але і не ворог, а твої знання та навички — це не зброя, а лиш параметри, що впливають на ймовірність збереження твого ж здоров'я та життя.

Зустріли цікаву групу Таганрог-Владівосток. В її складі 5 чоловік: и стар, и млад. Найбільший інтерес визвав підводник з Владівостока. **Фото на пам'ять, обмін e-mail. До зустрічі в готелі! Як записати адресу, чи телефон, коли немає ані ручки, ані паперу? Елементарно. Використовуємо підручні засоби: на снігу або сипусі твердим гострим предметом (льодоруб, палиця) великими за розміром літерами пишемо адресу, а потім фотографуємо на цифровий ☺**

Повернулись до табору о пів на шосту. Вечеря і відпочинок. Завтра ранній підйом. Все довкола укутав туман. Коли вечірні сутінки згустились, мов тягучий кисіль, на нас чекав сюрприз. В Зеленому готелі, як і в інших місцях кочівлі туристів, процвітає рекет. Його представляє місцева живність (дикі тури). Щодня, часто двічі

на день вони збирають мито за перебування на цій території: 100-150 гр. солі з групи. Приймається лиш чиста поварена, ніяких сухариків, ані цукерок. Якщо у ваших планах знайшла місце ночівля у чудовому місці Зелений готель, і ви плануєте добре відпочити вночі, перш ніж ставити намет дізнайтесь у представників сусіднього табору про їх плани на найближчу ніч та ранок. Не всі групи розуміють, що як у них підйом о 3 ранку, то це не означає безмежне бажання всіх інших проснутись від настирливого галасу „жайворонків”, типу: ”Где мой ледоруб? Саша, иди кушать, каша стынет! Кто видел мою миску?”

26.07.06 середа. перевал Джантуган східний (3480, 2Б)

Доброго ранку, сонечко. Схоже, ти прийшло сюди разом з нами з рідної України. Позолотити сніжні вершини, обласкати низькі пологі долини.

Вихід о 6:50. На розвилці, за старим притулком забираємо вліво, по нижній стежині. По ній ми вчора повертались до табору. Рухаємось біля лівобережної морени. Через 25 хв., якраз навпроти (як глянути через льодовик) невеличкого струмка, що біжить із Койавганауш, технічний привал. Погода тепла і сонячна.

Стежка в'ється по моренним чохлам і сніжникам. Виходимо на відкритий язик льодовика Джанкуат. Перед виходом на кригу одягаємо кішки. Виходимо на середину льодовика і зигзагами піднімаємось вгору. На початку льодовик відкритий, далі закритий. Рух продовжуємо у зв'язках (4, 4 та 3 чол.). Середній кут нахилу становить близько 20 градусів.

На розвилці на перевали Джантуган східний та Джантуган західний розляглась чудова і зручна мульда (попереду скелі Арістова). Її ми обрали місцем для невеличкого перекусу. 10:30 перший обід. Є мобільний зв'язок Мегафон. З мульди відкривається чудовий вид на Ельбрус. Добре видно перевал Гумачі і групу, яка там розважалась. Після огляду ймовірного маршруту підйому на перевали Джантуган східний та західний вирішили рухатись далі в сторону східного. Нас перегнала група, що піднімалась не у зв'язках, а по 10 чол. на одну „мотузочку” ☺. Не всі учасники навіть в кішках. Ну-ну. Але далеко вони не зайшли і повернули назад. А причиною тому став довжелезний...

Підйом на пер. Джантуган зах. з долини р.Адил-су

передпривальний бергшрунд, розірваний в багатьох місцях. Висота 3-5 м. Перший за допомогою 2-х льодорубів долає перешкоду і закріплює перила. Підйом з рюкзаком важкий, тому учасники піднімались без багажу. Для прискорення процесу, все таки 11 чоловік, провішують 2-у паралельну мотузку перил. Після подолання перешкоди рух продовжуємо у зв'язках. До перевалу 200м по снігу. Джантуган східний (3480, 2Б). На перевал піднялись о 16 годині. Зняли записку туристів тур-клубу МГТУ ім. Баумана від 19.08.05, а також групи альпіністів-розрядників альпініади Кубані від 15.07.06 (цій записці перевал названо "Ложные Гумачи"). Сідловина перевалу скельна. Тур справа по ходу. Вид з перевалу обмежений. Добре видні перевал Гумачі та водоспад з нього, що знаходяться набагато нижче, з іншої сторони — вершина та перевал Башкара, плато Джантуган. Огляд зверху показує розумне поєднання проходження 2-х перевалів (Гумачі — Джантуган східний). Зі сторони спуску(на плато Джантуган) до перевалу прилягає глибока мульда. Спуск займає 5-7 хв. по границі скель та льодовика, в ній розбиваємо табір. Вода є на схилах, на ніч замерзає.

На пер. Джантуган зах., позаду пер. Гумачі

А ввечері у нас свято — юшка зі свіжо спійманої форелі (що йде на нерест по водоспаду на Гумачі) з кількома краплями спирту на душу. Накривають порвані шмаття густого туману. Відбій о 21 годині за Московським часом.

27.07.06 четвер. Перевал Оптимальний (3783, 2Б) — вершина Гумачі (3805, 1Б) — перевал Україна (3660, 2Б) — перевал Джантуган східний (3480, 2Б)

Сніданок ранній. Висота близько 3500, температура +2. Після довгих дебатів було вирішено не підніматись сьогодні на вершину Джантуган і продовжити акліматизацію, а заодно провести розвідку наступного перевалу. **У багатьох болить голова.**

Пер. Україна (3660, 2Б) знаходиться в гребні ГКХ, шлях до нього з льодовика Лекзир лежить поміж 2-х бокових крутих контрфорсів. Вийшли близько 8 ранку у напрямку вершини Гумачі. Задача — знайти розумний підхід до пер. Україна з Джантуганського плато. Скоро взяли вправо, вдовж напрямку вер. Гумачі — пер. Оптимальний.

Розвідка, зліва по ходу камнеопасті кулуари правого контрфорсу пер. Україна

Рухаємось до місця суттєвого зниження хребта (від табору близько 700-800м), лівим краєм плато. Ідемо в кішках, без зв'язок. З перемички (тут їх дві) правого контрфорса відкрився чудовий вид на грузинське поселення Местіа, що розкинулося далеко вниз. З протилежного боку добре проглядався маршрут групи, яка на той час штурмувала вер. Джантуган, та невдовзі була вимушена спускатись на плато. У одній із скелястих сідловин знайшли записку групи туристів-географів м. Санкт-Петербург від 17.08.03. (в записці сідловину назвали "предположительно Джантуган Восточный".)

Шлях до південних схилів пер. Україна з перемичок правого контрфорсу є коротким (1-2 мотузки до виположення). Але на момент огляду був дуже небезпечним через сипучість в вузьких кулуарах і визнано непридатним для безпечного проходження. Тому було прийнято рішення оглянути ГКХ, що протягнувся від вершини Гумачі до перевалу Україна. Для цього група пішла у зворотному напрямку, але забираючи вправо по ходу, ближче до хребта. Зі сторони Грузії почало швидко затягувати густим туманом.

По дорозі натрапили на неглибоку мульду. Велика кількість пір'я та кісток показала, що місце зайнято сім'єю хижих птахів, можливо орлів, і використовується виключно як трапезна.

Рух продовжили до найближчої справа до вер. Гумачі сідловини. Підйом веде по сніжному схилу, підрізаному бергшрудом, нахил 40 градусів. Знаходимо міцний сніжний міст і переходимо тріщину. Поблизу сідловини скелі. До них підіймаємось в кішках. На останніх 30 м практично голий лід, іти змушені на передніх зубах. Скелі сипучі. Тому група розбилась на невеличкі підгрупи, які по черзі переходили на скелі. Підйом по скелям займає 5-7 хв.

Сідловина — перевал Оптимальний, скельний (3783,.2Б). Тур — на сідловині. На перевал піднялись о 10:30. Зняли записку групи туристів з Одеси від 02.07.06. З перевалу в сторону ріки Адирсу видно „гарні” сніжні схили, в багатьох місцях

підрізані бергшрундами, особливо зі сторони пер. Україна. На пер. Джантуган східний фотографувалась група, ще одна підходила до бергшрунда. Перепад висоти пер. Джантуган східний — пер. Оптимальний близько 300 м.

На вершині Гумачі, позаду вершина Чегет-Тау-Чат

З пер. Оптимальний піднялись на вер. Гумачі (3805, 1Б). Підйом на вершину здійснюється по скелястому гребню, при проходженні з рюкзаками бажана страховка. До вер. Гумачі 7-10 хв., ані тура, ані записки (тільки шест). Хоча, за словами одного знайомого, на вершину ходять двічі на день і тур там обов'язково має бути. Склали тур, залишили свою записку. Повертаємось на перевал Оптимальний. Традиційний 10-часовий чай (на цей раз об одинадцятій), із сушеними солоними бичками та шоколадом ☺. О, майже в лоб по скелям зі сторони Джантуганського плато піднімається група. Не самий легкий шлях вони обрали. Зайшли на Гумачі і своїм же маршрутом підйому розпочали спуск. Потім ми їх наздогнали на сніжному схилі на спуску.

З перевалу Оптимальний веде розумний шлях до перевалу Україна по скельним полкам, що розташовані на східному схилі ГКХ. Відрізок пер. Оптимальний — пер. Україна без рюкзаків займає 10 хв. ходу. При русі з рюкзаками в декількох місцях бажана страховка. Стежку по скельним полкам добре видно з пер. Оптимальний, а от зі сторони пер. Україна її не видно зовсім. Для переходу на пер. Україна з Оптимального необхідно обійти невеличкий скельний жандарм зліва по ходу (у напрямку, протилежному до вер. Гумачі). Далі, на скелях стежину видно.

Таким чином, групам, які планують проводити в цьому районі походи з перевалами 2 Б, можна рекомендувати таку зв'язку вершин і перевалів: траверс з пер. Гумачі через вер. Гумачі по гребеню на пер. Оптимальний і далі по полкам на пер. Україна. Або замість вер. Гумачі пройти пер. Джантуган східний.

На перевалі Україна були о 12 год. Зняли записку тієї ж групи з Одеси від 02.07.06. Повертаємось у табір. На спуску з Оптимального провісили перила для швидкого і

безпечного руху. За сніжним мостом взяли вправо по ходу до скель, що вели на пер. Джантуган східний, але спускались паралельно ним по снігу. На перевалі тусувались ще дві групи. До табору спустились о 14 год.

Після обіду розвіднилось. Мульда і скелі добре захищають від вітру. Влаштували невеличкий пляж. На більш серйозні розваги не зібрались. Ввечері знову затягнуло туманом. Ніч була теплою.

28.07.06 п'ятниця. Ще раз перевал Оптимальний (3783,2Б)

Доброго ранку, країно! До речі, а в якій країні ми ночували? О, Грузія, ти така привітна та гостинна!

Вихід о 8:30. Піднімаємось з мульди в сторони пер. Оптимальний. Далі рухаємось до сніжного моста через бергшрунд, яким проходили вчора. Рух в кішках, без зв'язок. Льодовик покритий фірном. Піднімаємось тим же шляхом, що і вчора. На перевал зайшли за 1 годину ходового часу з місця ночівлі. Поки готується чай, провішуються перила на спуск на льодовик Гумачі, в долину р. Адирсу. З перевалу спуск іде по сніжному схилу 50-55 гр. Далі схил менш крутий, але рух продовжуємо у зв'язках. Ідемо траверсом вліво вниз в сторону невеликого скельного виступу. Паралельно нам з в. Гумачі в сторону перевалу Гумачі рухається група.

пер. Україна, пер.Оптимальний, в. Гумачі з льодовика Гумачі

В цьому році льодовик сильно порваний. Вся група збирається на скельному виступі. Тут можна заночувати, місця є. Готується чай та водночас провішуються перила паралельно виступу по снігу. Рух можливий і по скелям, але вони зруйновані та сиплються, також по перилам.

Перша мотузка перил — від верхнього до нижнього скельного виступу, друга — через нижній скельний острів і далі через бергшрунг. Ідемо в кішках та в зв'язках, обходимо тріщини, по можливості переходимо по сніжним пробкам. Рух проходить в сторону лівого борта льодовика Гумачі по сніжникам.

Елемент спуска на льодовик Гумачі

Через 40 хв., після подолання бергшрунда сніжник закінчується, і ми виходимо на лівий сипучий схил. Незабаром проглядається стежка, що виводить на лівобережну морену. По ній і продовжуємо рух. Зустрічаються місця для палаток, але поблизу немає води (це так звані “Ночевки Гумачи”). Приблизно через 30 хв. руху по стежці виходимо на зелений бугор з великою кількістю місць під намети. Тут води немає, але вниз по стежці 3-5 хв. (300 м.) є невеличке джерело. Тут і залишаємо на ніч. Загальний час спуску від останніх перил до місця ночівлі складає 2-2,5 години.

З цього місця відкривається красива панорама на масив Уллутау і однойменний альп. табір. Поляна чудово підходить для адаптації груп, що кілька днів ходили в снігах і спускаються до цивілізації. Вище по схилу пасуться отари, в небі парить величезний птах. Повітря насичене сотнею запахів, джерельна вода має смак. Море звуків. В прохолодних впадинах цвітуть рододендрони. Але гори ще зовсім поряд, і могутнє дихання льодовиків лоскоче шкіру, і порив вітру доносить рев водоспадів. Гори ще поряд.

Під вечір з долини потягнувся рідкий туман, але на ніч відступив перед красою гір. На поляні знайшли залишки ящиків, гілки і розвели невеличке вогнище. Особливо нетерплячі ходили до джерела обмиватись. Гарне видовище являє собою табір вночі: світиться багатьма мерехтливими вогниками, нагадуючи підземелля світлячків.

29.07.06 субота. Альп. табір Уллу-Тау

Сьогодні у нас „неповний робочий день”. Проснулись пізно, збираємось повільно, рухаємось кволо.

Вихід до Уллу-Тау об 11 год. До табору 1 година спуску по крутій стежці. Переправа на правий берег можлива або по двом ненадійним місткам вище

застави в 500 м., або нижче застави через капітальний міст, поряд з табором. Біля нижнього мосту прикордонна застава.

Альп. табір Уллу-Тау. Дерев'яні хатинки на кам'яному фундаменті. Декілька основних корпусів. Їдальня, кілька магазинів, чудовий спортивний майданчик, клуб, навіть бібліотека, бар (на час нашого перебування не працював), гарячий душ (працює за розкладом). Поставити намет на території — 70 карб. з людини, в номерах люкс — 300 карб., сауна — 700 карб. В продажі є продукти харчування та першої необхідності (пиво 1,5 л. — 50 карб., хічіни — 15 карб., шашлик — 100 карб.) Мобільного зв'язку немає. Електрика є по годинно ввечері та зранку. Ставлення до туристів лояльне. Ввечері дискотека. В музиці переважає місцевий фольклор.

Не здогадувалось місцеве населення, кого їм приніс день чудовий!

Сьогодні в клубі будуть ТАНЦІ!!!

От ми вже закінчили перше коло. Забрали заброску. Хіба ж ми для того спускались до табору, щоб проживати в наметах? Вільних будиночків немає, а люкс — дорогоувато. А чи не влаштувати нам своє диско? Зняли на добу клуб. Чи їли ви коли-небудь за тенісним столом? Чи спали ви на сцені? Чи скуштували ви цю насолоду?..

Перші, самі смачні хічіни! запиті живильним ковтком пива? А ніжна м'якоть кавунчика, його пахучий сік, стікаючий по підборіддю та рукам? А гарячі хачапурі? О, їжа! Солоня та солодка, холодна та гаряча, ніжна та соковита! Думки про тебе ми плекали весь цей час! Про тебе мріяли, тебе жадали там, далеко в височині, де хмари проживають, і народжуються вітри. Голодні та холодні туристи є твоїми найвідданішими шанувальниками. Вони не помітять сируватого, недосоленого, підгорілого. Для них, тобто нас, ти ідеал! Смачна, гаряча їжа!

(Складається враження, що ми при переходах голодували ☺)

В накритті неперевершеного святкового столу люб'язно допомогли „не з великого бажання” працівники їдальні. Учасники нашої групи, маючи неповторний голодний вигляд, були прийняті за групу альпіністів, що запізнилась на вечерю. Їх добре погодували, та й з собою дали на пізній перекус ☺ Заядлими грибниками було зібрано велику кількість цього смачного і вкрай корисного продукту. А прикрашали стіл дві зовсім холодні, а від того ще більш милі пляшечки. Ну, ви ж здогадалися з чим?

Такий стіл, здавалося б, вже не можна чимось доповнити. А-н-ні! Наші інструктора зробили свій непосильний внесок до цього торжества ненаситності та весілля. На основі проходження вершини Гумачі всім учасникам цієї незвичайної подорожі було відкрито альпіністські книжки. Вперед, шановні! На нові, цікаві вершини! Це був дуже! приємний дарунок, для всіх.

Але це були не всі „нещастя” нашого перебування в таборі. Ввечері ми ходили в душ!

Пушистое настроение.
Сегодня помыла голову,
И ветер запел кудряшками,
И стало в душе по-новому.

Пока по горам шатаешься,
Поверь мне, нам не до этого,
Поэтому день помывочный —
Кусочек чего-то светлого.

Ото цікаво подивитись на чистих учасників! Впору і не признати когось ☺ А який кайф випрати свій одяг в водичці, температура якої на перевищує 5 градусів!!!

Тим часом, в таборі проходили посвячення в альпіністи молоді та зелені. Тільки-но спустились з першого сходження, ще навіть не встигли присісти, а їх відразу відправляють долати нові перешкоди. І під мотузками пролізти, і від водички, що ллється з відер, сховатись, і з павутиння (дуже майстерно сплетено з 10) виплутатись. Ото була розвага для всіх! І лиш після всіх цих розваг всім дозволено було піти на вечерю.

Після ситної вечері, ми випливали на вулицю, подихати свіжим повітрям, подивитись на місцевих танцюристів. Через нашу поселення в клубі, диско влаштували на площі перед центральним корпусом.

Як мені не зраджує пам'ять, то все почалось з танцю біля флагштока, блискуче виконаного нашою танцівницею. Після нетривалих переговорів з DJ-ем, на весь табір залунали кавказькі мотиви, а ми разом з іншими відпочиваючими учились у місцевих виконувати хитромудрі па. Такої дискотеки цей табір ще не бачив! Наша весела і зовсім безшабашна компанія заводи всіх, хто на нещастя чи щастя проходив повз центрального корпусу. Танцювали всі: і ті, хто сьогодні відпочивав, і ті, хто кудись залазив. Танцювали все: і лезгинку, і повільні. Пізно ввечері нас насилу розігнали. Відбій був шумний та веселий ☺

30.07.06 неділя. Уллу-Тау — Местійська хатина

Відіспавшись, наша братія розпочала повільно збиратись. За сьогодні ми мали здійснити підхід до Местійської хатини. Вийшли о 12 год. До цього часу встигли і волейбол пограти, і обійти табір, і заpastись продуктами на приготування сюрпризу.

Прощавай, гостинний Уллу-Тау! Дякуємо за теплий та щирий притулок.

На виході з табору фейсконтрол. Стежка до хатини стелиться по правому березі р. Адирсу. На початку плавний набір висоти. Попереду світиться білосніжна Уллутау. Дерева закінчуються практично відразу за табором. Далі стеляться альпійські луки. Зустрічаються струмки. Стежина забирає вгору.

в. Сарикол, Кіт(з Местійською хіжиною), пер.Местійський з ночівлі під Гумачами

Приблизно через 1,5 години чистого часу виходимо на стару морену, а ще через півгодини на зовсім свіжі морени. На них влаштовано невеликі стоянки — так звані Местійські стоянки. Зустріли групу прибалтів.

Наша дорога лежить на великий нунатак („Кит“). Між китом і правим бортом долини розмістився відкритий льодовик, по якому бігають майже ручні тури. По моренам піднімаємось на пологі частину льодовика і переходимо на нього.

Рухаємось без кішок. На відстані близько 300 м від початку нунатак на нього є підйом по сипучому схилу. Піднімаємось на Кит, забираючи вправо по ходу. Через 7 хв. виходимо на стежину до хатинки. На жаль, хатина зайнята. На самому нунатаці росте трава, вода тече із-під сніжника. Багато чудових місць під намети. Розбивати табір почали близько 19 вечора. Як і в Зеленому готелі, місцевий рекет збиває свою дань у вигляді чималенької горстки чистої солі.

Сьогодні до чаю у нас млинці. Це нічого, що не знайшлося соди, що олії не вистачить і на дві порції. Головне — бажання. А бажання попоїсти чогось смачненького у нас було велике. Не будемо зупинятись на детальному описі процесу приготування. Лиш саме цікаве. Їх таки важко підсмажити на висоті без олії, але це ми списали на правило: перший млинець — завжди... Запах свіжих млинців настільки полонив наші шлунки, що було прийнято майже одностайне рішення з'їсти їх не дочекавшись повного провалу у приготуванні. Але в останню мить ми таки вирішили зачекати. Цьому важкому, але правильному кроку посприяв незвичайної краси захід сонця. Всі відтінки жовтого, помаранчевого, рожевого та червоного грали як на небосхилі, так і на крутих сніжних схилах. А темна ковдра туману, що підіймалась з долини, відрізала нас від Землі. І сиділи ми на скелястому острові, на зеленій поляні, серед високих гір, покритих кригою та снігом, серед марева кудлатих хмар, спостерігаючи яскраві спалахи осені. Якщо до цього в нашій групі були люди, що жодного разу не відвідали казку, то сьогодні це прикре непорозуміння було виправлене. Лиш запах готових млинців зміг повернути нас до буденних питань. Те, що ми вмудрились приготувати з муки та яблук, важко назвати млинцями, але смак був неперевершений. До такої страви потрібно щось особливе, як от чорне пиво Першої Приватної Броварні 😊. Ну що ж, спокійної солодкої ночі, малята!

31.07.06 понеділок. перевали Грановського (3950, 2A) — Башильауз західний (3460, 2A)

Понеділок. Сам по собі день нічим не відрізняється від інших, але яке ж негативне забарвлення надали йому трудящі!

Вихід о 7 ранку. Сонячно. Оскільки група достатньо акліматизована, було вирішено перевірити шлях на перевал Грановського, що є складнішим від класичного маршруту. Прямо з кита по сипучому схилу піднімаємось вгору до язика льодовика Адирсу. Одягаємо кішки і без зв'язок піднімаємось вгору, забираючи вправо по ходу — в сторону Местійського перевалу. Кут нахилу близько 35 гр., неглибокий сніг. Обходимо скелястий виступ і піднімаємось до верхнього плато перед перевалом Местійський. Орієнтовна висота 3500 м. Стаємо у зв'язки і траверсом продовжуємо рух в сторону Грановського. Льодовик закритий, зустрічаються великі бергшрунди. Їх долаємо по сніжним мостам. На привалах наша зв'язка коментувала рух двох груп, що рухались по правій стороні льодовика біля кита. Надалі одна група розпочала сніжно-льодові тренування, а з іншою ми „змагались” на швидкість підйому на Грановського. Шанси у нас були приблизно однакові: вони обрали класичний маршрут, а у нас була фора у часі.

Траверс схилів в. Сарикол у напрямку до пер. Грановського

Обходячи тріщини, виходимо на скельний гребінь, що тягнеться до вершини Сарикол. В цьому місці він розділяє язика льодовика (один веде на перевал Грановського, інший — на Местійський). Зі скель чудово видно сніжний ніж, що веде на Грановського. В цьому місці змушені провісити одну мотузку спортивного

спуску по сипучим скелям, місцями закритими снігом. Потім ще дві перил. Далі у зв'язках траверсом рухаємося в сторону перевалу. В цьому районі змушені спочатку скинути, а потім набрати близько 150 м. По знайденим крюкам робимо висновок, що ми не перші проходимо цим маршрутом, кілька бурів та "морковка", залишені на цьому схилі, стали першим поповненням нашого спорядження. Переходимо на праву сторону льодовика.

На лівих орографічних скелях, що примикають до сніжного ножа, влаштовуємо обід. Зверху по ножу спускається група з 3 чоловік, як пізніше виявилось харківчан. Не доходячи до кінця ножа вони спускаються по його правій стороні. А ми з протилежного боку зависаємо: бутерброди, чайок, апельсини ☺ Шлях до цього місця зайняв близько 7 годин нечистого часу.

З нашої точки зору, маршрут, яким ми піднімались до Грановського, відповідає категорії 2А*. Класичний маршрут є простішим і швидшим. На перевал піднімаємось по ножу, перші ідуть у зв'язці.

Перевал Грановського 3759 м, 2 А, на перевалі є руді скелі, тур на скелях. Піднялись о 15 год. Зняли записку харківчан від 31.07.06. Погода чудова.

на пер. Грановського, справа пер. Башильаузи, по центру в. Башиль

Рух продовжуємо по лівому краю льодовика Башиль Західний в сторону перевалу Башильтау західний. Загальний час спуску у зв'язках 20-30 хв. Льодовик закритий, є тріщини. Підходимо приблизно на середину підйому на перевал. Схил крутий. Східний перевал небезпечний через можливість сходу „чемоданів”, до того ж необхідно скинути висоту, щоб підійти до нього. Вирішили підійматись на західну сідловину (так званий Башильтау несправжній або ложний). Провішуємо 3 мотузки (близько 100 м) траверсу до сипучого схилу, що веде на перевал. По ламаним скелям ще 15-20 хв. ходу.

на пер. Башиль-Ауз східний, позаду пер.Грановського

Перевал Башильауз західний (3460, 2А), скельний, тура не знайшли, побудували свій. На перевал піднялись о 17:40. Є місця під намети, води немає. Дуже сильний вітер. Спускаємось вниз на протилежну сторону по неприємному ковзкому

сипучому схилу в глибоку мульду. Своїми сторонами вона поєднує східну та західну сідловин перевалу Башильауз. По дну мульди переходимо на східну сідловину і, не виходячи з мульди, стаємо на ночівлю.

Поки сильні учасники нашої групи бухтують мотузки, самі швидкі організують на скелях пару чудових гнізд для табору. Водичка є, біжить з-під сніжника. Місце затишне. Це було перевірено вночі, коли здійнявся сильний вітерець. В своїх наметах ми його лиш чули, але не відчували.

Перед вечерею всі дружно ходили на східну сідловину.

Перевал Башильауз — скеляста сідловина, тур на скелях, 3500, 2 А. На перевалі багато чудових місць під палатки (на відміну від обраного нами місця, тут є захисні стінки і дуже! вітряно), вода нижче в мульді, на границі скель та сніжника. Зняли записку групи туристів МГУ від 11.08.04 під кер. Зеленцовой Е.

Продовжуємо вчорашні вечорниці. За браком такого важливого продукту для приготування млинців, як олія, вирішили залишки тіста зварити. Це також був дуже захопливий процес. На цей раз у нас виявилось замало муки, і кульки з тіста під час варіння втрачали до половини своєї ваги, розчиняючись у водичці. Ну, хто б подумав, що при такому варінні можна отримати ще й смачний продукт — те, що стало з водою при варінні! Отож, до чаю ми мали чудові яблунові варені тістечка і кисіль.

Все таки у нас чудово проходить похід, добраніч, шановні небачені свани. Сподіваємось на дуже не скору зустріч ☺

01.08.06 вівторок. Перевали Башильауз східний(3500, 2А) — Кара-Кая(3480, 2Б)

Підйом о 7, а вихід о 8:30. Фото на пам'ять на східній сідловині. Звідси добре видно долину Башиля, озеро 3100. Але всю красу цього місця наша група дружно прокимарила на ходу.

Від східної сідловини до перевалу Кара-Кая 15-20 хв. з невеличким перепадом висот. Ідемо по снігу, в кішках. Сонячно, без вітру.

Перевал Кара-Кая — 3500 м., 2 Б, зі сторони Башильауз, тобто зліва по ходу, до перевалу прилягають пологі скелі. На них вириті невеличкі місця для двомісних наметів, поряд стоїть тур. Води немає. Зняли записку туристів з МГУ від 11.08.04 під кер. Зеленцовой Е. З перевалу чудовий вид на долину Лекзир та вер. Башиль.

фото 76. Вид с перевала Кара-Кая на запад, на ледник Лекзир.

автор К.Савенков

на пер. Каракая, справа в. Башиль

Спуск розпочали о 9:40. На сніжній частині сідловини гарний ранклюфт, обходимо його біля скель по сніжному мосту. Рухаємось у зв'язках. Через 10 хв. виходимо на плато, з якого можна підніматись на перевали Ласхедар та Лекзир. Спуск в долину Башиля розпочали з лівого краю Каракайського льодоспаду.

Тут і здійснилась мрія негмамовних бігунів — перетин зовсім немаленьких бергшрудів. Заодно провели чудове тренування по подоланню основних елементів льодоспаду: дюльфером 5 м. зі сніжного краю з від'ємним нахилом, пересування в тріщині, дюльфер 3 м, підйом на 4 власних і одній допоміжній кінцівках по перилам на сніжний майже вертикальний 1,5 метровий схил. Було не те, щоб цікаво — захоплює, заворожуюче. Одним словом — класно! Далі спуск проходить по сніжникам до великого обвалу льодовика. Тут є зручний перехід на косу скельну полку (лівий борт), знаходимо крюк — добре сидить ☺.

Через 50 м майже горизонтальних перил по полці добрались до невеличких сидячих місць для ночівлі без води. На такому місці варто залишитись на обід, і ми не проґавили таку можливість. **Прекрасний вид на пер. Бодорку (сніжно-льодовий схил в усій красі), групу на льодовику, що з цього перевалу спускається, долину Башиля.** З цього місця ще одна мотузка дюльферу на лежачий внизу сніжно-льодовий схил Каракайського льодоспаду.

перехід через лівобережні ранткльофти Каракайського льдоспаду

на скельній полці

Подальший рух продовжуємо у зв'язках. Минаючи тріщини, виходимо на середину льодовика. Спуск з льодоспаду до перших місць для ночівлі на самих верхніх сипушках правого борта з обідом і розвідкою склав 6 годин.

Каракайський льдоспад зі спуску (з льодовика Башиль)

На правосторонній морені Східного Башиля є чудові місця для наметів. Але ми, за звичкою, вирили свої, не менш зручні та великі. Вода є на льодовику. Нижче розташувалась бачена нами раніше група з Санкт-Петербургу. Вони ідуть практично такий-же маршрут, тільки назустріч. Група складається з молодих та зелених... ☺, під керівництвом двох дуже приємних інструкторів. Провели експрес-засідання по обміну враженнями та знаннями з пройдених перевалів. Для продовження нашої приємної традиції (по здобуттю спорядження) вони залишили нам на перевалі Кітлод мотузочку, так метрів на 30. Дякуємо, буде дуже приємно, як встигнемо забрати ☺.

Після розбиття табору частина групи дозволила собі прийняти сонячні ванни, а інша — водні. Ввечері варимо борщ, смакуємо спирт на апельсинових шкірках. Любуємося перевалом Голубєва, багато людей з нашої групи його проходили, да-а, давно це було. Народ задоволений. Приємно відпочити після насиченого дня в теплому містечку ☺.

02.08.06 середа. Підхід до пер. Бадорку (3490, 2Б)

А сьогодні у нас знову свято з самого ранку — у Олега іменини! Святкова манна кашка, щирі привітання та ☺ додаткова вага в якості подарунка. Від місця ночівлі спочатку ідемо вгору по морені, а далі по сніжникам правого борту. Обходимо зліва по ходу льдоспад і піднімаємось у напрямку перевалу Бадорку. Льодовик пологий, близько 20 гр. Через 3 години, після виходу з табору, підходимо до невеличкого скельного хребта, який спускається прямо з пер. Бадорку північний.

Але перед цим годинку грали у цікаву гру „полювання”. Її зміст: людина-здобич тікає, використовуючи ті методи, що і звір, якого вона представляє, а мисливець, відповідно, намагається її знайти. Так от, ми грали зайців, що відомі своїми надзвичайно заплутаними слідами. Льодовик Башиль західний так гарненько

порваний і прикритий сніжком, що малюнок нашого пересування по ньому напрочуд точно відобразив бігову доріжку довговухого ☺. Спостерігаємо спуск групи з перевалу.

пер. Бадорку північний та південний, в. Бадорку з Каракайського льдоспаду

Безпосередньо біля скельного хребта в зовсім невеличкому бергшрунді влаштуємо святковий обід. Слід зазначити, що туди ми спустились, ховаючись

Обід, в бергшрунді, місце виходу на скелі

від неприємного вітру. Повітряні кульки різних кольорів, що також були подарунком, добавили різноманітності до нижніх відтінків сніжно-льодових стін, вафельний торт з сушеною полуницею...розписана пуля ☺ У нас свято.

Піднімаємось до хребта, по нескладним скелям виходимо на гребінь. Далі рух продовжуємо по гребню. Зустріли групу з Краснодару. Щось дуже побита на вигляд ця група ☺. Поділились з ними чаєм та цукром — спускаються до заброски, не вистачило на гарячий духмяний напій, а у нас щось забагато.

Самі скелі покриті сипушкою, де-не-де зустрічаються місця для наметів. Вверх піднімаємось по скелям, місцями виходимо на кригу, що покрита снігом 15-30 см. Перед самим перевалом (верхня, відносно полого частина гребня) нас накриває гроза. Все затягує хмарами, зривається крупа, потім град. Грім та блискавки — чи то ми не догодили комусь? Та ні, то було нагадування, що у нас таки свято сьогодні. А потім пішов густий та лапатий сніг. Хоча його бачили лиш 2-є з 11 учасників, стверджую, що він таки йшов. Стало тихо, мов узимку в лісі. Лиш грім із-за перевалу нагадував про стихію, що нас лиш зачепила. Гроза пройшла за 20 хвилин.

Ночівля під пер. Бадорку на скелях

Риємо плацдарм. Поряд розташувались два 3-місні намети з кухнею. Відтепер і на схилах Бадорку зі сторони долини Башиля є місця для ночівлі ☺, водичка поряд. Перед вечерею провішуємо 3 мотузки по фірну та кризі до перевалу. Середній кут нахилу становить 35-40 гр.

Грозивий фронт перевалив за хребет і нам відкрилась чудова панорама надвечір'я у горах. Неперевершений вид на ГКХ та хребет Адир-Су. З долини піднімалось темне марево хмар (там, унизу, мабуть ішов дощ), чіплялось за скелі. Заповнювало собою простір над льодовиками, витісняючи їх з цього буття. Клубилось в кулуарах, підкрадалось все вище і вище. Темною зловіщою ковдрою затягувало землю. Тим часом, небо залицялось до гір. Захід сонця ніжно золотив незаймані білі сніжники. А вони, збентежені такою увагою, залились рум'янцем, засвітились. Марево підбралось ще вище, намагаючись приховати те священнодійство. А натомість лиш підкреслило його величність. І от, на гори полилось останнє проміння, засипало золотом всі щілини, легким вітерцем попрощалось з вершинами і зникло. Відтепер ми в полоні у ночі. Зривається вітер. Наші намети пручаються, хочуть зірватись у вирій у теплі краї, за сонечком. Та не змогли залишити своїх домочадців напризволяще, і ми влаштуємось спати.

03.08.06 четвер. Перевал Бадорку півн. (3993, 2Б) — Чат (3862, 3А)

Величні і прекрасні Ушба та Ельбрус стали приємною розрадою не самого приємного і зовсім нетеплого ранку. Після проходу 3-х, провішених учора мотузок, провішуємо ще 1,5 до скель. Тож по сніжно-льодовому схилу (від верхнього краю нижніх скель до нижнього краю верхніх скель) 4,5 мотузки. По скелям, вкритим влєжавшою сипухою, до перевалу ще 100 м. Загальний час підйому від місця ночівлі 1,5 години.

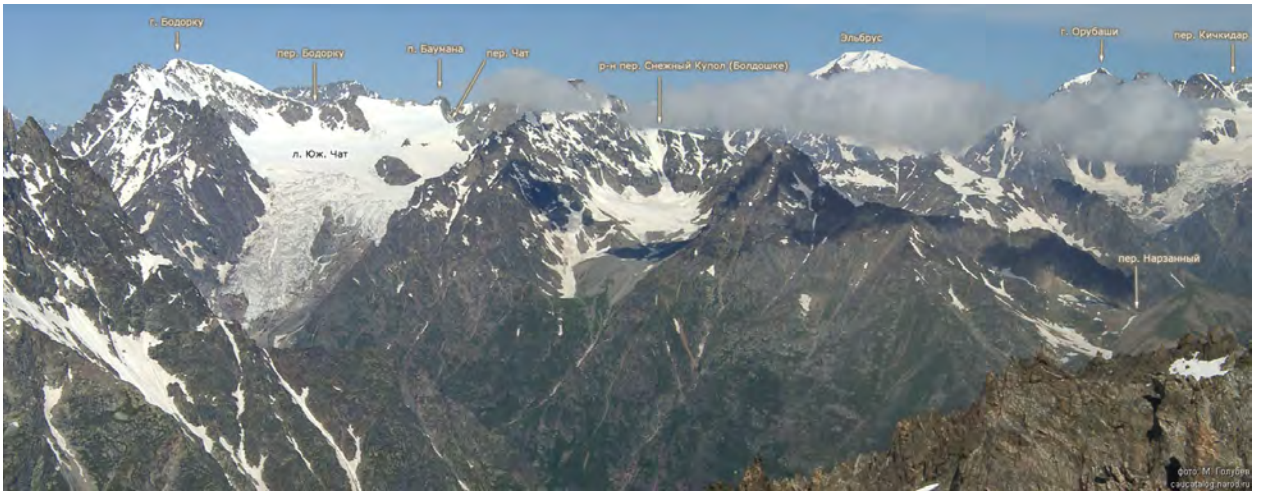
на пер. Бадорку, позаду Каракайський льдоспад

Перевал Бадорку (північний) — 3993 м, 2 Б, скельний, тур на скелях. На сідловину піднялись о 10 год. Зняли записку туристів з Краснодару (їх учора зустріли) під кер. Ігнатенко В. І. від 01.08.06. На сідловині біля скель сніг злежавшийся, а далі — провалюєшся по коліна. В снігу вирита одна площадка, це результат діяльності краснодарців (вони попереджали). На пік Баумана йти обломилась — перші прояви втоми групи ☺.

Спуск з пер.Бадорку північний, правіше піка Баумана пер. Чат

Спуск з перевалу почали в сторону пер. Чат, що розташований у цьому ж хребті. До нього не більше 10 хв. ходу.

Перевал Чат — 3862 м., 3 А, на сідловині зовсім невеличкий скельний гребінь, на ньому тур. Зняли записку туристів МГУТК під кер. Кузина М. А. від 29.07.06.

Подальший спуск з перевалів Бадорку та Чат в долину Гараузсу співпадає. Спочатку йдемо по центру, а потім беремо вліво до краю некрутого льодовика. Внизу добре проглядається велике крижане озеро (на жаль, його назву не знайшли), температура води +5. Спускаємось до нього по неприємній рухливій сипусі. Недалеко від озера є багато місць під намети. Тут і стаємо на ніч. Загальний час спуску від перевалу Бадорку до озера — 4-4,5 години.

Ночівля біля великого крижаного озера, позаду льодовик Бадорку

Особливу увагу заслуговує озеро. Воно бруднуватого зелено-коричневого кольору. З одного боку до нього прилягає сніжник. Ним закінчується самий довгий язик льодоспаду. Сніжник темний, вкритий сірувато-коричневою пудрою. А з льодовика на нього сиплються, ще більш поглиблюючи відтінок, білосніжні та голубуваті куски

криги. Поряд шумить водоспад. З протилежного боку озера розвалилось кілька величезних кам'яних брил. З усіх сторін оточені ромашками, мов їх величності фрейлінами. На озері вітряно. Наша палатка стояла виходом до озера і водоспаду — красиве видовище ☺. А ввечері до нас завітав місцевий житель — ласка. Покрутилася перед фотокамерою і, зіславшись на невідкладні справи, втікла до нірки. Ніч була напрочуд тихою та теплою.

04.08.06 п'ятниця. Тур. база Чегем

Сьогодні у нас скорочений ходовий день — спускаємося до тур. бази Чегем. З озера біжить веселий струмок, переходимо на правий берег. Тут також багато місць для наметів. Спускаємося вниз у напрямку язика льодовика Кулак. На правий борт долини Чегем, переходимо по цьому язичку на іншу сторону (далі можливостей для переправи з лівого берегу на правий не бачили).

Через 30 хв. спуску по трав'яним пологим схилам виходимо до розваленого Північного притулку. Від нього спускаємося по крутому, місцями сипучому, трав'яному схилу до льодовика. Льодовик відкритий, тягнеться від перевалу Димитрова (Тіхтінген західний). Перетинаємо його в пологій частині. Подальший спуск в напрямку Чегема продовжуємо по ледь помітній стежці правого борта, маркірованій туриками. Ідемо повільно. На початку лісової смуги є тимчасовий прикордонний пост. По лісу до нарзанних джерел 15 хв. (вниз, бо наверх ми повзли хвилин 25 — щось важко після гарного відпочинку ☺). Від нарзанів до обраного нами місця для табору ще 10-15 хв. Від нарзанів до останнього мосту перед базою стежка старанно маркірована фарбою (червоний кружок на білому фоні). Від останнього мосту до прикордонної застави, що відразу за турбазою, ще 15-20 хв. по ґрунтовій дорозі.

Турбаза працює час від часу. Зберігання заброски — 50 карб. в день. Місцевого абрека величають Ізмаїлом. Мобільного зв'язку немає. Магазин працює лиш під час заїзду на базу відпочиваючих, тобто ймовірність потрапити до нього в будні практично рівна нулю, а на вихідні 50/50. Будь-які продукти (хліб, печиво, пиво, горілка ☺) необхідно випрошувати за шаленні гроші. Така гостинність відбила всяке бажання побувати тут ще раз ☺.

Забрали заброску. В лісі дуже багато грибів та ягід (чорниця та голубика). На базі роздобули в'яленого турячого м'ясця — сюрприз для дуже голодних. Розпочали приготування до святкової вечері. Наші грибники розійшлися на славу — гриби ми їли і ввечері, і весь наступний день. В жорстокій боротьбі за перше місце на столі в'яленому м'ясцю поступилися бутерброди з червоною ікрою. Хоча потім лідируючі позиції зайняв свіжий хліб ☺.

В ході вечері народ так розійшовся, що розвернув широкомасштабну кампанію по виманюванню у завгоспа чогось міценького. Планово була лиш одна мале-е-есенька пляшечка зігриваючого. Але ж на 11-х — це ж замало! Випросили ще одну. Оберти розгулу стали такими, що її ніхто й не помітив. Потім пішло усе пиво, припасене на групу, й індивідуально. Залишилась ще одна нескорена фортеця — коньяк. Завгосп стояв на смерть. Але його зусиль вистачило лиш до ночі під Кітлодом ☺. Потім були пісні біля вогнища, „розумні” бесіди, пошук загублених сусідів по палаткам і .... тиха година.

Баня на дньовці

Прочитайте ще раз: День відпочинку — ми нікуди сьогодні не ідемо! Перші відпочиваючі підірвались о 6:30 на ранкову каву! Досить швидко цих перших стало аж пів-групи ☺. Щоб отак та протягом усього походу! Кому просто добре, кому дуже! добре. Лінівi думки про гарячий сніданок відвідали наші голови набагато пізніше такого раннього підйому ☺. Зовсім неприємним було рішення про від'їзд одного з учасників, через травму ноги. Валера, тебе ми згадували раз по 100 на день, як тобі там сильно, мабуть, ікалось! — вибач нам такий садизм, але без тебе, мов пів-групи не стало ☺

На загальних зборах без заперечень прийнято рішення про побудову похідної баньки. Чим і розважалась чоловіча частина групи. Жіноча ж влаштувала купання з гарячою водичкою. Цю ідилію зруйнував наглий і зовсім безцеремонний візит якогось охоронника-лісника — працівника заповідника, який за 500 карб. виписав листівку з найкращими побажаннями (дозвіл на перебування в заповіднику).

До обіду зварили зі свіжих ягід компот. Топили баньку, відпочивали, після обіду ходили купатись до нарзанів, нагло роздягали очима місцевих дам, що ходили повз табір до нарзанів, дехто навіть подумки „обглодал рёбрьшки белой женщины”. Повільно і ліниво прогуляли півдня. І от, прийшов довгоочікуваний час — пора паритись. Першими були хлопці. І розважались вони нібито тихо, але (мабуть на запах) до нас завітали сусіди туристи. Їх навіть спокусили попаритись. Та щось вони не затримались надовго там, а ще росіяни >) Після вечері частина групи ходила до них на вечорниці, інші ж розповзлись по наметам — завтра знову вверх.

06.08.06 неділя. Підхід до перевалу Кітлод (3700, 2Б)

До Північного притулку повертаємось по тій самій стежці. Вирішено заночувати не на відомих площадках на г. Каратюбе, що розташована по правому борту, а перейти на лівий борт. Це обумовлено тим, що при підйомі ми взяли вправо по ходу і по сипусі обійшли Каратюбе. Відмінною рисою цього місця є колір уламків — яскраво чорний. Тут льодовик дуже крутий і без перил не обійтись (провішувати лінь, та й про ніч варто вже думати). А от по лівому борту на верх льодовика веде трав'яний схил. Піднявшись по ньому, дістались чудового невеличкого озера. Воно розташовано вище, десь в 30 хв. ходу від місця нашої попередньої ночівлі під перевалами Бадорку та Чат біля великого озера. Для того, щоб з великого потрапити на маленьке, достатньо перейти через правосторонню морену льодовика Південний Чат.

Озеро утворилось в кишені між правобережною мореною, що простяглась від пер. Бадорку, і лівобережною — з льодовика Твібер. Дуже затишне місце. Температура води +12. Трохи вище рівня води вирили місця для 3 наметів. Площадки на Каратюбе знаходяться на такій же висоті, що й це озеро.

Сьогодні купуються всі! Після вечері грали в цікаву гру, „асоціації”. Ближче познайомились, у групі з'явилися певні коди, що й по сьогодні використовуються для ідентифікації своїх: „королева”, „інтим” ☺. З долини піднімався туман, та до нас так і не добрався. Ніч промайнула якось зовсім швидко.

07.08.06 понеділок. Штурм пер. Кітлод (3700, 2Б)

Попереду трапезевідна вершинка пер. Кітлод

Безхмарний ранок та ранній підйом. Вихід о 7 ранку. Від озера в сторону Кітлод піднімаємось по морені лівого борту. Коли льодовик вирівнюється, переходимо на

нього. Льодовик відкритий, ідемо без кішок. Необхідний нам перевал знаходиться зліва по ходу. Посеред льодовика є класна чорна сипуха. Перевальних сідловин декілька. Найбільш простий шлях лежить через трапецевидну вершину, розташовану на широкій ділянці (до 1км) гребня, інші шляхи більш складні.

Маршрут по сипучих скелях на пер. Кітлод

Після невеличкого інструктажу наші молоді „керівники” (2 бійці, що мали вибрати напрямок і метод підйому, і провести групу на сідловину) вирішили йти по скелям. Для чого полізли удвох провішувати перила. Група розташувалась внизу біля схилу.

З останньої дньовки серед учасників проходять глобальні суперечки про втрачену можливість поїхати до моря. Поки що перемога за антимор”іністами. Спортивні, урівноважені та тверезі залишились у меншості, але не покидають надії, що після штурму Кітлод, їх ряди значно поповняться.

З місця відпочинку нам добре видно на скелях мотузку, так люб’язно залишену нам пітерцями ☺ Не пройшло і 2 години, як наші „командири” добрались вже до неї і продовжили підйом вверх.

.... ті самі там же або друга доба штурму перевалу Кітлод. Група знесилювалась від солодкого та кави. У багатьох почалась діарея. Ізюм рівномірно покрив усі щілини ротової порожнини. Рюкзаки стрімко втрачали вагу (жодною дієтою не досягти таких успіхів ☺). Безперервний прийом сонячно-снігових ванн почав негативно впливати на фізичному стані окремих учасників. Зовсім розслабитись не давав сам перевал, періодично покриваючи шрапнеллю з чорного сланцю.

Підйом на перевал по маршруту 2 Б починаємо з правої по ходу частини скельного контрфорса трапецевидної вершини. На скелі переходимо по сніжним пробкам. Далі по зовсім неприємним сланцевим сипучим скелям та гребню провішуємо 6

мотузок до виполажування. Кріпимо на петлях та швелерах. Тут іде межа лівого сніжного схилу вершинки та скель правого борту.

Ночівля на гребні під перевалом Кітлод

Враховуючи необхідний час для подолання такого підйому 11-м учасникам, майже на вершині контрфорсу розбиваємо табір. Для цього, відшліфовуючи уміння та майстерність, риємо 4 чудових площадки. Вода біжить зі сніжника, вночі замерзає. Гребінь сніжника чудово закривав від вітру. Але на верхні намети вночі сипались невеличкі камінчики.

Від цього місця до перевалу веде льодовий схил, кут нахилу — 45 гр. По ньому ще з вечора провішуємо 2,5 мотузки.

Якщо намет поставити виходом до спуску, то з нього відкривається зовсім нестрашний і такий близький перевал Твібер(1Б), що веде у Грузію! На його схилах також є сланцеві чорні скелі.

Пізно ввечері мали змогу спостерігати схід майже повного місяця. Його яскраве та холодне сяйво непомітно перенесло нас в Тірнаног. Примарні мости через льодовики з хребта на хребет. Тендітні башти пливучих замків. Казкове сизоголубе місто привидів та сновидінь, минулих та майбутніх картин життя. Та вся його краса була безсилою проти солодкої втоми та теплого спальника. Добраніч, місто-примара. Не скоро наші дорого перетнуться, але та зустріч неминуча.

08.08.06 вівторок. Перевали Кітлод (3700, 2Б) — Семи (3850, 2А)

Вночі було тепло. Виходимо по перилам. Провішуємо ще 0,5 мотузки по кризі та 1 по скелям. Ось і сідловина.

Перевал Кітлод — являє собою вершину, 3700 м., 2 Б. Сторона перевалу до льодовика Кітлод є сипучою. Справа та зліва від вершини складені тури. Зняли записки туристів з Петроградського клубу під кер. Єгорової Е. від 29.07.06, та одеситів під кер. Романова А. від 05.08.06.

Останні метри підйому на пер. Кітлод

пер. 50 лет Октября, пер.Добровольського та в.Тетнульд (на задньому плані) з пер. Кітлод

пер. Семи з льдовика Кітлод

Спуск з пер.Семи в напрямку пер.Верх. Цаннер, зліва внизу місця для ночівлі

Поки піднімається вся група перші варять каву. Подальший напрямок — спуск до лівого борта пологого льодовика. Тут не круто. Перевалюємо через лівобережній гребінь і їдемо вниз. По мілкій та дуже рухливій сипущці вирулюємо на льодовик Кітлод, що веде до перевалу Семи.

Льодовик закритий, є чудово приховані тріщини. Рухаємося у зв'язках. По пологим (20 гр.) сніжникам повільно піднімаємось на перевал (підйом зайняв 2 години).

Перевал Семи — полого снігова сідловина між вершинами Тіхтінген та Нашкодра, 3850 м., 2 А. На перевал піднялись близько 14 год. Тур зліва на скелях, їх відділяє майже повністю закритий ранклюдт. З сідловини відкривається чудова панорама на Ляльвер, Гестолу, Тетнульд.

З перевалу спускаємось у напрямку пер. Верхній Цаннер, тримаємося лівого краю. Від пер. Семи до класних місць для ночівлі на сипухах під в.Цаннер 1,5 години спуску. Є водичка, невеличкі стінки від вітру. Чудово видно всі три сідловини Цаннера, Ляльвер. Ввечері милувались величезним місяцем. Цей день видався напручуд довгим і важким.

09.08.06 середа. Перевали Верхній Цаннер (3990, 2А) і Кель (3600, 1А)

На пер.Верх. Цаннер, зліва внизу пер.Кель, справа Безенгійська стіна

Зранку насилу зібрались. Від місць ночівлі рухаємось в сторону Верхнього Цаннера по пологому (20 гр.) закритому льодовику. Вище зустрічаються проталини, відкриті тріщини. Йдемо в зв'язках та кішках. Час від часу накривають клаптя туману. Зірвався сильний вітер.

Перевал Верхній Цаннер — 3990 м., 2 А, на перевалі 1,5-метровий скельний гребінь, вкритий сипухою. Тур на скелях. Зі сторони підйому перед самим гребенем підла закрита тріщина. Обходили зліва по ходу, майже під самими скелями. Від місця ночівлі до перевалу 2,5 години чистого часу. Зняли прикольную записку литовців від 02.08.06.

Спуск в сторону Безенгійського льодовика почали з подолання 4-х метрового бергшрунда. Мотузку чіпляємо на льодорубах. Подальший рух іде по крутим сніжникам, без зв'язок. Тут можливі глісер, спуск на рюкзаках та інші цікаві розваги. Далі льодовик вирівнюється, є закриті тріщини. Зв'язуємося — і вперед! Спуск до Кель займає близько 40 хв.

Перевал Кель — сипуча сідловина, 3600 м., 1 А. Тур на скелях. Є місця для палаток з класними захисними стінками. Дуже сильний вітер, для відчайдушних чудова можливість відчутися себе Мері Попінс ☺. Вода лише на льодовику. Зняли записку тих же литовців від 06.08.06. Ім'я керівника правильно переписати не можемо ☺ занадто „розбірливий” почерк.

Вниз в сторону льодовика Безенгі сипучий схил з мілкою шиферного каміння. Спуск по ньому на п'ятках дозволяє скинути 400 м. до гарненького струмка на зеленій квітучій поляні. Там і влаштуємо обід. Є місця для наметів.

Від площадки вниз веде стежка. Через 7-10 хв. прості сланцеві скелі 10-15 м. Потім знову мілко-дисперсний сипучий схил. По ньому з'їжджаємо на п'ятках в зелений карман, утворений лівобережною мореною льодовика Безенгі та орографічним схилом. Від обіду до карману 40-60 хв. чистого „бігу”.

Стіна, та сама

Запрошуємо на Баран-кош — затишний куточок біля прекрасного та суворого чуда природи — Безенгійської стіни. Зелена м'яка травка, тепле неглибоке озеро, дикі, але майже ручні тури — всі умови для диких, замерзлих, втомлених... туристів. З гребня морени відкривається неповторний вид на Безенгійську стіну. Зовсім поряд височіє Дихтау. А під ними розлігся величезний грізний сизо-білий звір — льодовик.

Купаємось, варимо борщ і розповідаємось по наметам. Сумно, відчувається близький кінець нашої подорожі. Солодких снів приніс туман з долини. Місяця ми так і не бачили сьогодні. А він у повні.

Ніч була неспокійною. Виявляється, щовечора неподалік від нашого табору проходять зразково-показові виступи парнокопитних. Жорстокі двобої виконуються з граціозною майстерністю. Такі па на скелях не варто й думати, щоб повторити навіть на рівній поверхні. Єдиним недоліком (і то лиш для тих, хто проігнорував запрошення і завалився спати) є приголомшливий гуркіт. На початку наша палатка, що стояло поодаль, вважала, що інші учасники походу з певних причин почали будувати вночі стіну біля своїх наметів. Та частота ударів, і протяжність цього гуркоту змусили нас шукати іншого пояснення. Ми-то стояли осторонь від сцени, а як було іншим? За словами „відпочиваючих”, склалось враження, що їх намети були в центрі арени ☺ Отакої вам, спокійної ночі ☺

10.08.06 четвер. Альп/табір Безенгі-пос.Безенгі

Вихід запланували на 12, але вийшли об 11-й. Не терпілось. Дехто встиг і покупатись зрання. По гребню морени стелиться стежка, по ній і пішли вниз. Через 15-20 хв. вона виводить на льодовик, покритий моренним чехлом, іти можна без кішок. Рухаємось по насипу, що тягнеться по центру. Позаду височіє Безенгійська стіна, попереду — зеленіє долина, піднімається туман. Через 1-1.5 години забираємо вправо і виходимо на правобережні схили, дуже побиті льодовиком. Ледь помітну стежину промаркірували туриками. Якщо не проґавити розвилку вже напологому березі і взяти вправо і вгору, то через 15 хв. Косоготраверса піднімаєшся до альп. табору. Час спуску від Баран-коша до бази Безенгі 2-3 години.

Альп. табір Безенгі розташований на розвилці Черека-безенгійського та Міжиргі, на висоті 2100м. Є все, що необхідно для життя: кафе, бар, столова, кімнати для відпочинку, цивілізований туалет, душ, магазини, сауна, мед. частина, машина вниз і т. д., і т. п. Для отримання всі цих благ необхідно звернутись до директора Алі. Будь-які домовленості за його спиною караються позбавленням права перебування тут та грошовим штрафом — жарт. Та все ж доля правди є. Домовляйтесь про ту ж машину з водієм (з ним, до речі, безкоштовно) варто за межами табору і поза зоною видимості. Але про це ми дізнались запізно. Виїхали з табору з групою дітей з Харкова.

Місцем нічного відпочинку сьогодні обрали сінокіс. Спали на сіні, під безхмарним небом та повним місяцем. Вдалині світилась стіна. Ніч була теплою. І неповторною ☺

11.08.06 п'ятниця. Кисловодськ

Раненько підірвались, попили чайку і побігли в село на зупинку автобуса. А потім зависали там, мов приречені — авто запізнювалось. В Нальчику взяли мікроавтобус до Кисловодська. Водій відразу проникся нашим настроєм і зробив невеличкий сюрприз — хто хотів на море? Будь ласка, це не море, але чим не підійде водосховище на межі республік— дуже тепле, солоне і приємне озеро.

А вже в Кисловодську ми зняли 3-кімнатну квартиру. Вимилися під гарячим душем, викупались в річечці в парку (не вистачає холодної води нам ☺), „культурно” відпочили в ресторанчику, прогулялись нічним містом. Проїхались на таксі — нас 6-о і великий кавунчик, а машину взяли одну — шкода водія. Ще раз прийняли душ, на цей раз з шампанського. Дружно і весело відмітили закінчення походу. Самі стійкі розповзлись спати вже після 3 ранку.

12.08.06 субота

11:37 поїзд № 25 Кисловодськ-Київ.

Возвращаюсь домой, где давно не была.
Там меня очень ждут, и я чувствую это.
Прошлой ночью мне снились твои лишь глаза.
Чуть забыта любовь на окраине лета.

Возвращаться пора, нет яснее печали,
К городам на равнине и тысяче дел.
Убегает назад белой змейкой разметка.
Вспоминаю ту песню, что ветер мне пел.

Я живу только там, где величие гор
Спорит с небом самим, обнимая закаты.
Но есть время дороги, ведущей назад
В милый дом, где шагам моим будут лишь рады.

Усі вірші, використані в тексті, написані прекрасною Віолетою Афуksenіді.

Выводы и рекомендации (на русском, будет точнее)

1. В путешествии пройдено 5 перевалов 2Б (из них 2 в связке), 4- 2А, и одна вершина - 1Б.
2. Изменения, внесенные в маршрут в результате прохождения, пер. Оптимальный вместо пер. Украина, как не смешно звучит — оптимальны, о чем сказано выше в тех/описании. В. Ляльвер не была пройдена в связи с накопленной усталостью в конце похода.
3. Пересечения ГКХ в сторону Грузии логичны и позволили пройти зрелищный маршрут без многочисленных утомительных сбросов высоты в долины северных рек. За весь поход ни на плато Джантуган, ни на участке пер. Башильауз — пер. Каракая, ни за пер. Китлод, у пер. Семи и Цаннер, ни злых ни добрых сванов обнаружено не было. Да и вообще люди есть лишь в долинах альплагерей, нет альплагеря — нет людей (хотя исключения, конечно, есть). Пограничник на посту, но если вы не на прямой видимости от наряда, то вас никто ни в чем не ограничивает. Желательно, конечно, не спускаться в заселенные сванские долины без особой нужды, т.к. до встречи с грузинскими погранцами вы можете быть несколько облегчены местными жителями (добрыми внутри). Что и случилось с альпинистами а/л «Уллу-тау», потерявшими ориентировку и спустившимися в Местию, раздетых и грозно депортированных из Тбилиси (такая пугалка нам была рассказана в а/л в связи с запретом восхождения на несколько вершин района).
4. Рекомендуем:
  - строить маршрут в период растущей луны. За весь поход дождей не было, лишь один раз вблизи ГКХ нас накрыл шквал со снежной крупой на 20 минут,
  - в поход желательно приглашать старый коллектив и несколько молодых энтузиастов,
  - в прошлом году в качестве полкового знамени мы носили красивую цветочную вазу, а в этом собирались взять кальян, но не нашли в хорошей упаковке, поэтому были без знамени,
  - пишите на l888@ukr.net, если захотите спросить или посоветоваться. Ярких и приятных впечатлений!